

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio IX. De certitudine Fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

contrarium dicenti de-
bere crede-
re.

Validiori-
bus motivis
propositis
potest quis
à priorè de-
terminà refi-
lire.

VI.
Aliquot
Scriptura
loci pro me-
taphysicâ
motivorum
cum rebus
connexione.

Dicitur
Apostoli
ad Corin-
thios 14.

cunque Apostoli contrarium docentis nudam
assertionem ab illis resiliere deberent, doctrinamque oppositam amplecti. Non tamen vult
S. Paulus debere Galatas ita dogmatibus ab ipso
iis traditis adherere, ut quibuscunque in con-
trarium propositis motivis, longèque iis, quæ ab
Apostolo exhibita fuerant validioribus, teneantur
nihilominus doctrinam ab ipso traditam etiam-
num amplecti, hoc namque esset imprudentem
ab illis Fidem exigere, & in hoc casu prioribus
adhuc articulis adherere, non esset prudentia sed
pertinacia. Ex his ergo concludo propositionem
nem Fidei, etiam per motiva valida & miracula
certo alicui homini factam, posse per plura & va-
lidiora motiva enervari, posseque eum licet prio-
ri Fide relicta, contrarium amplecti.

Obijciuntur quintò varia loca Scripturæ, qui-
bus ostendi videtur motiva credibilitatis esse cum
rei, cui attestantur, veritate metaphysicè & essen-
tialiter connexa. Primò itaque Joan. 3. vers. 2.
dicitur: *Rabbi, scimus quia à Deo venisti Magister: nemo enim potest hæc signa facere que tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Deinde Joannis c. 5. vers. 36. dicit Christus: *Ego habeo testimonium majus Ioanne: opera enim, que dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera, que ego facio, testimonium perhibent de me.* Hinc etiam Apostolus 1. ad Corinth. c. 14. v. 24. ait infideles ex eo quòd Propheta occulta cordis eorum manifestet convinci ut adorent Deum, ex hoc signo scilicet, nempe dono Prophetiæ, apertè apud se concludentes Deum loqui per Prophetam, ergo à fortiori convincerentur per miracula, sicque hæc motiva infallibiter cum rebus, quarum confirmationi deserviunt, connectuntur.

Respondetur, per duo priora loca, non me-
taphysicam, sed moralem tantum probari inter
motiva & res, quibus attestantur, connexionem,
ita nimirum ut obligatio inducatur, mysterium
quod per hæc motiva proponitur, credendi.
Et eodem modo intelligendum est dictum illud
Richardi de S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 2.
ubi sic habet: *Si error est quod credimus, à te decepti sumus; is enim signis doctrina hac confirmata est, que nisi à te fieri non potuerunt.*

Ad illud 1. ad Corinthios quod attinet, dico
infideles illos, quorum occulta dereguntur, evi-
denter ex illâ cordium inspectione convinci Pro-
phetis hæc divini aliquid, seu ipsis à Deo pecu-
liariter communicatum inesse; non tamen hinc
convincuntur metaphysicè, sed tantum moraliter
Fidem, quam hi Propheta prædicant, esse veram;
tum quia evidenter non constat non posse Deum
Prophetiæ donum aliis conferre quàm fidelibus,
sicut illud contulit Sibyllis: tum quia, ut de mi-
raculis jam dictum est, non est metaphysicè cer-
tum hoc donum hinc & nunc dari ad Fidei confir-
mationem, cum Deus ob varios alios fines id
conferre possit.

Obijciuntur sextò: Si motiva credibilitatis non
sint metaphysicè cum rebus, quarum confirma-
tioni deserviunt connexa, sequitur posse aliquem
de Fide dubitare, non enim certior potest esse
assensus, quàm motiva ex quibus habetur; si
ergo hæc sint fallibilia, Fides ex iis secuta esse ne-
quit infallibilis, æquè enim dubitare de eâ quis
potest, ac de motivis; firmius quippe nequit esse
ædificium, quàm sit fundamentum cui innititur.
Hæc objectio petit Disputationem sequentem.

VII.
Illa Scriptu-
ra loca mo-
ralem tan-
tum probant
inter moti-
va & my-
steria con-
nexionem.

VIII.
Quid circa
Fidem ar-
guat donum
Prophetiæ.

IX.
Obijci sequi
Fidem non
esse omnino
certam.

DISPUTATIO NONA.

De certitudine Fidei.

DISCVSSIS iis qua ad motiva pertinent, eorumque naturâ,
qualitate & numero duabus hisce postremis Disputationibus
declaratis, opportunus hic locus est de illorum in actum Fidei, ad
quem producendum ordinantur, influxu inquirendi, quo pacto scili-
cet ad illius effectiorem concurrant, quâsque in hoc assensu sibi partes
vendicent; quam denique firmitatem hic actus tum ex iis tum aliis
immediatioribus suis principiis hauriat. Hæc, inquam, in præsentem
investiganda, Fidesque penitus intuenda, ob summam quam cum
proximè dictis habet connexionem.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quedam circa certitu-
dinem.

I.
Non hic lo-
quimur de
certitudine
objectivâ,
sed formali.

NON est hic sermo de certitudine
objectivâ, hæc enim aliud nihil est
quàm res ipsa, nec certitudo pro-
priè dici potest, sed potius immu-
tabilitas, sicut Deus à quibusdam
appellatur certitudo objectiva, quòd nimirum

verum semper sit, idque necessariò Deum existere:
istud verò necessitas in essendo aptius dicitur
quàm certitudo; hæc quippe, si congruè loqui
velimus, formalis tantum est, & in actu intelle-
ctus, ejusque cum objecto conformitate sita, ut
in Logicâ est declaratum.

Circa certitudinem itaque formalem (de qua
solâ loquimur in præsentem) recolendum quod
suprà ex alia occasione obiter adnotavi, eam esse
triplicem, *Moralem, Physicam, & metaphysicam*:
Moralis, quæ in infimo certitudinis gradu consistit,
illa

II.
Triplis
certitudinis
declaratio.

TOM. II.

Certitudo
Moralis.

illa est, quæ quamvis sit objecto conformis, res- que ita se habeat uti actus enunciat, ut cum multi fide digni in rei alicujus affirmationem consentiunt, hi tamen decipi interdum possunt, & res alio modo, etiam naturaliter se habere; unde hic actus non est omnino firmus, sed quo gradu objectum deficere potest in existentia, eodem deficere potest actus in certitudine: quæ de causâ certitudo moralis à quibusdam dicitur certitudo, non simpliciter, sed secundum quid.

III.
Certitudo
Physica est
major certitudinis morali.

Certitudo Physica est, quando aliquid se ita habere scimus spectatis naturis rerum, ita ut contrarium absque miraculo aliter evenire nequeat: sic certò cognoscimus ignem stupæ applicatum eam combusturum, Solem supra horizontem ortum, lucem in nostro hemisphærio producere, & similia, quamvis per divinam potentiam contrarium accidere possit, ut in fornace Babylonicâ scimus contigisse. Sic etiam visâ albedine constat certitudine Physicâ, illic esse subiectum cui insit; in sacrosanctâ tamen Eucharistiâ contrarium per miraculum videmus contingere.

IV.
Omnium
maxima est
certitudo
Metaphysica.

Certitudo denique Metaphysica illa est, cum nec per divinam potentiam aliter se res habere potest, ut homo, si sit, non potest non esse animal, & similia. Idem est de omnibus primis principiis: Quodlibet est vel non est, Omne totum est majus sua parte, & similibus. Hac etiam certitudine, ut supra diximus, qui modos admittunt, posito modo evidenter inferunt existere illius subiectum. Hæc certitudo est omnium maxima; quamvis enim veritas consistat in indivisibili, ut Disputatione præcedente Sect. quintâ dictum est, non tamen certitudo & evidentia: cum enim certitudo actus & evidentia pendeant à principiis, quò magis hæc firma fuerint & infallibilia atque ad verum determinata, eò actus ex hujusmodi principiis ortus, certior erit & evidentior, aliùmque excedens, qui ex similibus principiis non deducitur.

Quod principia sunt firmiora, eò actus est certior.

V.
Certitudo
adhesionis
& infallibilitatis.

His positis, ut ad præsentem difficultatem propius accedamus, notandum Certitudinem insuper esse duplicem, Adhesionis, seu ex parte subiecti, & Infallibilitatis, seu ex parte actus: quam certitudinis divisionem cum S. Thoma 2. 2. quæst. 4. art. 8. Corpore, tradunt Theologi, eamque benè declarat Suarez hic, Disp. 6. Sect. 5. num. 6. & alii.

VI.
Certitudo
adhesionis
varius modis contingit.

Certitudo itaque Adhesionis seu subiectiva est actus, quo ita firmiter intellectus objecto proposito adheret, ut ægrè ab eo divelli possit: unde defini solet quòd sit constans & firma adhesio intellectus, omnem dubitationem & formidinem excludens; quòd aliis verbis explicat P. Vasquez hic, quæst. 1. cap. 5. dicens, hanc certitudinem esse determinationem ad unam partem contradictionis sine dubitatione. Hæc porro certitudo, seu adhesio ex duplici capite nascitur, nempe vel ex evidentia objecti, vel imperio voluntatis; hoc autem postremum duobus modis fit, vel enim prudenter procedit quis, & debito nixu fundamento assensum præbet rei propositæ, ut inter Catholicos contingit, vel imprudenter & temerè, ut faciunt hæretici, qui in suis erroribus ita firmi ac fixi sunt, ut se nullâ ratione ab illis divelli patiantur, sed summâ pertinaciâ maximèque obstinato animo eos defendant: quam proinde ipsorum credulitatem Concilium Tridentinum appellat Vanam & ab omni pietate remotam fiduciam.

Ex duplici capite oritur certitudo adhesionis.

Certitudo Infallibilitatis, quæ sola propriè loquendo appellatur certitudo, illa est, quæ oritur ex principiis, quæ in falsum tendere nullo modo possunt, ac proinde est actus ad verum ex causarum infallibilitate determinatus: quam proinde infallibilitatem S. Thomas 2. 2. quæst. 4. art. 8. vocat certitudinem ex causâ. Hic tamen actus, qui modò ex his principiis elicitur, & ratione illorum est certus, si ex aliis principiis non ita ad verum determinatis fuisset productus, ut fortassis produci potuit, de quo postea, non esset infallibilis. Quemadmodum, ut rectè advertit P. Suarez, si verbum divinum humanitati alicui purè viatrici unitum esset hypostaticè, humanitate illâ hoc ignorante, hæc ob peculiarem assistentiam Verbi esset in omnibus suis actibus infallibilis, & operationes intellectus eliceret semper certissimas, ita ut sacram etiam Scripturam, nesciens quid ageret, posset condere: multi tamen illius actus essent solum opinativi, quales nimirum humanitas sibi relicta, seu non unita Verbo elicere potuisset, qui proinde in sensu diviso hujus unionis, incerti esse potuissent, imò & falsi.

VII.
Certitudo
infallibilitatis, quæ est propriè sua certitudo, declaratur.

Certitudo infallibilitatis quomodo accedere actus possit ab extrinseco.

Porrò actus Fidei Theologicæ utramque hanc certitudinem includere debet; inprimis enim firmissimus sit oportet ex parte subiecti, seu certitudine adhesionis, ita nimirum ut non infallibiliter tantum, sed etiam firmiter, omnique periculi errandi timore postposito in objectum feratur; omnis enim dubitatio deliberata circa res Fidei, ut habetur cap. 1. de Hæreticis, destruit Fidem. Deinde ex iis principiis procedere debet, ut dictum est, quæ in falsum tendere nequeant, neque sint errori obnoxia.

VIII.
Actus Fidei Theologica certitudinem tam adhesionis quàm infallibilitatis includit.

SECTIO SECUNDA.

Utrum Fides sit certior scientiâ naturali evidente.

AD quæstionem hanc claris intelligendam notandum, duobus modis posse unum actum esse certioris alio, certitudine scilicet essentiali & graduâ seu intensivâ. Certitudo essentialis major est illa, quæ plura habet magisque infallibilia principia ad verum determinantia. Graduâ certitudo major illa dicitur, quando actu intensiore assentimur alicui objecto, ut si quis actu naturali plures habente gradus certitudinis assentiat huic objecto, paries est albus, quàm alter actu supernaturali huic; Deus est Trinus & Unus. Hic tamen actus Fidei intensus solum ut duo, certior est certitudine essentiali, seu quoad substantiam actus, quàm prior intensus ut sex vel septem, licet graduâ certitudine ab eo superetur. Sermo autem hic præcipuè est de certitudine substantiali.

I.
Duplex datur certitudo, essentialis & graduâ.

Prima itaque sententia affirmat actum Fidei minus certum esse actu scientiæ naturalis: ita Durandus in 3. d. 23. quæst. 7. num. 10. Idem affirmare videtur Hugo de Sancto Victore lib. 1. de Sacramentis p. 10. cap. primo, ubi asserit Fidem in certitudine superare opinionem, sed cedere scientiis. Argumenta ponentur postea.

II.
Asserunt aliqui Fidem in certitudine cedere scientiis.

Secunda, multòque communior inter Theologos sententia, docet Fidem quacunquè scientiâ naturali esse certioris. Hæc expressa est Divi Thomæ sententia hęc, quæst. 4. art. 8. quem

III.
Secunda sententia aut Fidem esse certioris certiorum.

hac in parte sequuntur Theologi, remque fusè & clarè explicat P. Suarez hîc, Disp. 6. Sect. 5. & Coninck, Disp. 14. dubio quarto.

Prima Conclusio: Actus Fidei nostræ est metaphysicè certus: ita Theologi passim, & probatur ex illo Act. 2. vers. 36. *Certissime sciat omnis domus Israël, &c.* Item Tobia 3. vers. 21. sic habetur: *Pro certo habet omnis qui te colit, &c.* Præterea 2. ad Timotheum 1. vers. 12. sic loquitur Apostolus: *Scio cui credidi, & certus sum &c.* Quare hæc veritas traditur in Concilio Lateranensi Cap. *Firmiter*. Unde non bene audit apud Theologos Durandus, qui hoc vocare in dubium, imo negare videtur. Ratio verò est quam supra posui; iis namque principiis innitur, quæ in falsum tendere, intellectumque ad illud determinare nullo modo possunt.

Secunda Conclusio: Actus Fidei in certitudine infallibilitatis superat quamcunque scientiam naturalem: ita auctores secundæ sententiæ supra positæ, videturque mens S. Thomæ 2. 2. q. 4. art. 8. ad secundum, ubi sic habet: *Multo magis homo certior est de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest, quam de eo quod videt propriâ ratione.* Probatur primò ex illo 2. Petri 1. vers. 19. *Habemus firmiorem propheticum sermonem, &c.* Hinc Sancti Patres multi sunt in Fide supra omnem cognitionem naturalem extollendâ. Sic S. Augustinus lib. 7. Conf. cap. 10. de Fideloquens: *Facilius, inquit, dubitarem vivere me, quam non esse veritatem, &c.* Item S. Basilii in Psal. 115. sic habet: *Fides supra rationales methodos ad assensum trahens.* In eandem rem Homil. 31. in Ep. ad Hebræos sic loquitur S. Chrysostomus: *Nec Fides dici potest, nisi circa ea, que non videntur, amplius quam circa ea, que videntur, satisfactionem quisque habuerit.* Tandem, ut alios omitam, Richardus de S. Victore lib. 1. de Trin. cap. 2. *Quotquot, inquit, veraciter fideles sumus, nihil certius tenemus, quam quod Fide credimus.* Constant proinde Sanctorum Patrum sententia est, Fidem nostram scientiis naturalibus esse certio-riorem.

Ratio demum conclusionis est: Ille siquidem actus est certior, qui ex firmioribus perfectioribusque principiis & causis procedit, sed actus Fidei procedit ex firmioribus & perfectioribus causis & principiis quam scientiæ ullæ naturales, ergo. Major propositio indubitata videtur; ideo enim scientia certior est opinione & fide humana, quia ex firmioribus perfectioribusque nascitur principiis, magisque ad verum determinantibus. Minor itaque, quòd scilicet Fides divina firmioribus nitatur principiis quam ulla scientia naturalis facile ostenditur; in primis enim fundatur in auctoritate divinâ, Deus autem ut est primum Ens in essendo, & prima in dicendo veritas, ita falli eum vel fallere & esse auctorem falsi multò impossibilis est, quam naturalem ullam scientiam, quantumvis certam & evidentem errare.

Accedit Fidem, de qua hic loquimur, niti lumine à Deo ad actum Fidei eliciendum peculiariter infuso, quod proinde lumen supernaturalis excitationis appellari solet: hoc porro lumen excellentius multo est, magisque necessariò ad verum determinatum, quam ullum lumen naturale intellectus, quantumcunque in suo genere sit excellens. Imò ipsa etiam prima principia, in quibus nihilominus lumen naturale maximè elucet, per hoc lumen Fidei interdum corriguntur. Sic in

materiâ de Trinitate principium illud, *Que sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, limitant Theologi ad res finitas. Sic in aliis etiam mysteriis, ut Incarnatione, Eucharistiâ, &c. principia varia ad hoc lumen veluti ad normam & regulam exigimus, atque in tantum veritati conformia esse agnoscimus, in quantum Fidei non sunt difformia, variisque ut fert occasio iis limitationes adhibemus, ne Fidei repugnent. Quæ apertè indicant multo certiores esse actus, qui ex hoc lumine procedunt, quam sint alii quicumque etiam præstantissimi, lumenque omne naturale quoad infallibilitatem & certitudinem ad hoc Fidei lumen veluti ad primum præcipuumque in hoc genere esse explorandum. Plura hac de re subjicientur infra, Sect. quintâ.

Dices: implicat ut scientiis naturalibus, præsertim primis principiis, quæ dignitates appellantur, subsit falsum, suntque hæc metaphysicè certa; ergo non potest Fides iis esse certior, cum æquè sit implicatio contradictionis ut illis subsit falsum, ac Fidei; omnia enim impossibilia, cum involvant duo contradictoria, sunt æqualiter impossibilia, ac proinde æquè impossibile est primum aliquod principium esse falsum ac Fidem, sicque prima principia sunt in certitudine Fidei æqualia.

Respondetur negando primam consequentiam; lumen quippe illud, utpote à Deo ad actum Fidei immistum multo magis cum objecti veritate connectitur, quam ulla principia naturalia, certiusque illis est, & magis necessariò ad verum determinatum, quamvis & ea necessariò vera sint, & falli nequeant, etsi ut ait Aristoteles 4. Metaph. cap. 4. antiqui Philosophi nonnulla ex primis etiam principiis negaverint. Quod autem omnia impossibilia non sint æqualiter impossibilia, sed in his etiam magis & minus repariatur, testatur idem Aristoteles 4. Metaph. tex. 18. *dicens magis impossibile esse ut quatuor sint mille, quam ut sint quinque, etiam si, ut constat, hoc etiam sit impossibile.* Summa ergo Dei dignitas & excellentia postulat, ut quicquid ab eo dicitur & ad quod per speciale lumen movet, certius multo habeatur, quam veritas ulla in naturali lumine fundata, & ut in firmitate ac certitudine primæ illi deferantur.

SECTIO TERTIA.

Alia quædam de certitudine Fidei comparativè ad scientias naturales.

TERTIA Conclusio: Non certitudine tantum infallibilitatis, sed etiam adhesionis actus Fidei superat quamcunque scientiam naturalem: ita communis Theologorum sententia contra Durandum in 3. Dist. 23. q. 7. P. Hurtado Disp. 8. de Animâ, sect. 6. & alios. Probatur tamen Conclusio; illa namque adhesio est major, præ quâ aliam quamcunque parati sumus relinquere, sed omnem omnino scientiam parati sumus potius relinquere seu negare, quam Fidem, destruendo scilicet omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigendo omnem intellectum in obsequium Christi, ut habetur 2. ad Corinth. 10. vers. 5. Unde quisquis est verè fidelis, quamcunque scientiam

Lumen naturale per lumen Fidei corrigitur.

Prima etiam principia per lumen Fidei limitantur.

VIII. Dices: a quæ implicat ut primis principiis subsit falsum ac Fidei.

IX. Lumen Fidei multo magis necessariò ad verum determinat, quam lumen naturale.

X. Omnia impossibilia non sunt æqualiter impossibilia.

I. Etiam certitudine adhesionis actus Fidei superat quamcunque scientiam naturalem.

Quantâ firmitate fideles adhaerent Fidei, scientiam

IV. Actus Fidei nostræ est plane certissimus.

V. Fides nostræ quoad infallibilitatem certior est ulla scientiâ naturali.

Fidem nostram certius esse certio-riorem passim docent Patres.

VI. Ratione ostenditur Fidem esse certio-riorem scientiis naturalibus.

Deus est primum Ens, prima veritas.

VII. Ex lumine ad actum Fidei excitante ostenditur actus illum certius esse.

TOM. II.

scientiam millies relinquere mavult, quam de minimâ Fidei particulâ vel levissimam dubitationem admittere; itaque in re quam credit fixus ac firmus est, ut secundum præsentem quem habet animi affectum, ne Angelo quidem contrarium dicenti, non tantum non assentiri, sed nec aurem præbere vellet. Hinc, ut rectè S. Bonaventura in 3. Dist. 23. art. 1. quæst. 4. etiam si Martyres prudenter eligant mori potius quam Fidem relinquere, stultus tamen jure haberetur is, qui pro ullâ veritate naturali vellet vitam profundere.

Zulchrum D. Bonaventura dictum.

II.

Obiic. actus Fidei est liber, adus vero scientia necessarius.

Esti facilius relinquatur Fides quam scientia, tamen durus est, firmius ei adharere.

Obiicies primò: Illud minus firmiter adheret, quod facilius divellitur, sed homo facilius à Fido divellitur, quam à scientiâ, ergo: Minor probatur, positis enim & penetratis motivis liberè quis actum Fidei elicit, & elicitum liberè relinquit, actus verò scientiæ elicitur necessariò, præsertim primum principium, cui, ut velit, resistere nequit intellectus. Respondetur, si universaliter loquamur, majorem esse falsam: etiam si namque facilius relinquatur Fides, quam scientia, hoc tamen non obstat quo minus ad hæsiõ ad objectum Fidei, quamdiu manet, sit major & firmior: quemadmodum, ut advertunt recentiores nonnulli, amor liber in viâ est firmior multò nexus, fortiusque voluntatem unit cum Deo, quam amor indeliberatus necessarius, esto amor ille, ut liberè elicitur, ita pro voluntate etiam relinquatur, longèque facilius quam amor indeliberatus, indeliberatus siquidem cum sit, non est penes habentem pro libito ab eo destitute, cum non ex plenâ advertentiâ eliciatur.

III.

Actus Fidei, non simpliciter, sed tantum secundum quid est minus certus quam scientia.

Obiicitur secundò: Illa certitudo est major, quæ omnem dubitationem & formidinem contrariò excludit, sed scientia dubitationem omnem & formidinem penitus excludit, Fides verò aliquam, saltim indeliberatam secum permittit, ergo minus certa est Fides quam scientia. Respondetur cum Suarior hic, Disp. 6. Sect. 5. n. 13. hinc solum probari Fidem esse secundum quid minus certam quam scientiam, simpliciter tamen esse eâ certiorẽ: ad hoc autem aliud non requiritur, quam ut dubitationem omnem & formidinem deliberatam excludat, quamvis admittat indeliberatam, hoc siquidem non impedit quo minus intellectus ex imperio voluntatis firmius mysterio, quod credendum proponitur, adharerecat.

IV.

Cur circa objectum Fidei, non scientia orientur interdum indeliberata dubitationes.

Optima à D. Thoma inter actum Fidei & scientia assignata dicitur.

Si quis autem ulterius quærat, unde proveniat, ut circa objectum Fidei hujusmodi indeliberata dubitationes subinde in intellectu orientur, non tamen circa objectum scientiæ; causam hujus ex S. Thoma quæst. 10. de veritate, art. 12. & quæst. 14. & alibi ait Suarez hic, Disp. 6. Sect. 5. num. 12. esse Fidei obscuritatem. Cujus ulteriorem rationem offert idem Doctor Angelicus; in certitudine enim evidentia, inquit, intellectus tenetur terminis propriis, iis scilicet rationibus, ut clarè per eas visâ veritate, nec eâ de re dubitet amplius, nec inquiret, sed veluti in centro conquiescat, neque inde semovere conetur. Secus res se habet in Fide, in quâ intellectus non propriis terminis tenetur, sed alienis, imperio scilicet voluntatis; ex quo fit, ut aliâ & aliâ in eo inquisitiones ac dubia identidem orientur, cum illi veritati non ultro, ut ita dicam, assensum præbeat, sed cogatur quodammodo & captivetur in obsequium Fidei: unde nil mirum, cum non sit in connaturali centro, si se inde movere, & per indeliberatas dubitationes eripere tentet,

Obiicitur tertio: Certitudo aliud nihil est, quam dubitationis omnis & formidinis exclusio, at nullus est actus metaphysicè certus qui hoc non habeat, ergo. Sed contra: hoc namque probaret omnes actus certos esse æqualiter certos, cujus contrarium latè in superioribus est ostensum. Quamvis enim, ut dixi, omnes actus veri sint æqualiter veri, cum omnes æquè sint conformes suo objecto, major tamen vel minor certitudo desumitur ex principiis; hæc namque quò firmiora sunt, eò majorem firmitatem refundunt in actum, qui, ut proles à parentibus, ita sua ab iis lineamenta desumit, ut fusè supra est declaratum; actusque etiam eò certior est, per se loquendo, quò excellentior.

V. Aliud est de certitudine, aliud de veritate actus.

Certitudo itaque, licet per negationem explicetur, sicut irrationale & id genus alia, hoc siquidem sonat vox *infallibilitas*, re tamen verâ est perfectio positiva, majorque vel minor pro majore vel minore excellentiâ actus, ut dixi, & principiorum præstantiâ. Respondetur ergò: Quamvis omnis actus metaphysicè certus excludat omnem formidinem, & hæc in parte cuncti sint æquales, certitudo tamen est in iis diversissima, utpote majorem ex principiis hauriens firmitatem, atque in majore actus excellentiâ sita, sicque altiore titulo unus actus formidinem excludit, quam alius.

VI. Infallibilitas licet negationem sonet, est tamen perfectio positiva.

SECTIO QUARTA.

Attexuntur quædam circa certitudinem Fidei in se, & quoad nos.

EGIMUS hætenus de infallibilitate actus Fidei, seu summâ certitudine, quam haurit à principiis, auctoritate scilicet & revelatione divinâ, & interno lumine, quibus certitudine & firmitate quotquot in naturâ sunt principia multis gradibus cedunt; & quamvis actus etiam efficiant metaphysicè certos, certitudinè tamen actuum Fidei longè sunt inferiores. Sermo autem hic tantum est de certitudine infallibilitatis, non adhesionis, seu quæ provenit ab imperio voluntatis.

I. Status præsentis difficultatis proponitur.

Probabilius ergo mihi videtur actum Fidei quamvis certitudine infallibilitatis sit certior ullâ scientiâ naturali, quoad nos tamen illum esse minus certum. Hæc est expressa sententia Sancti Thomæ hic, ut fatetur Suarez Disp. 6. Sect. 5. num. 12. quamvis ipse sit in contrariâ sententiâ. Nostra etiam conclusio inter recentiores satis est communis, quamvis aliis verbis utantur, dicentes hunc actum esse certum materialiter, non formaliter.

II. Fidei certitudo in se est major certitudine scientiæ, sed minor quoad nos.

Dicimus itaque, licet actus supernaturalis Fidei sit certissimus, cum tamen illi, qui actum Fidei elicit, evidenter non constet se hujusmodi actum habere, tum quia, ut supra dixi, motiva credibilitatis non sunt metaphysicè connexa cum rei veritate, tum etiam quia non scit certò infusum sibi esse lumen illud, de quo supra Sect. 2. num. 7. & à quo, ut ibidem dixi, certitudo actus Fidei præcipuè dependet; hæc inquam, cum ignoret, quantumvis actum certissimum eliciat, ipsi nihilominus non est certissimus: & hoc est quod dicimus actum illum esse certissimum in se, non quoad nos. Quemadmodum si quis gemmam

III. Ostenditur Fidei quoad nos esse minus certam quam scientiam.

Res tota declaratur exemplo à naturalibus ducto.

gemmam preciosissimam haberet, aut medicinam ad morbum aliquem depellendam efficacissimam, si tamen vellit praestantiam, vel hujus efficaciam ignoraret, nec preciosissima ei esset gemma, nec medicina efficacissima.

IV. *Humanitas unita Personae divinae, hoc tamen nesciens, actus elicitur certissimus.*

Præterea res hæc declaratur exemplo supra ex aliâ occasione posito. Si ergo humanitas aliqua, purè viatrix, seu non videns Deum, uniretur Personæ alicui divinæ, actus ejus omnes, non veri tantum essent, sed certissimi, & quot verba proferret, tot funderet oracula propter extrinsecam assistentiam Personæ illius divinæ, seu decretum Dei, quo stateret ita humanitatem illam gubernare, ut nunquam erraret, & tamen hi actus, quamvis in se, ut dixi, maximè certi, humanitati illi nihilominus non essent certi, cum principium certitudinis illorum, nempe unionem hypostaticam, & decretum illud Dei, in quibus certitudo hæc fundatur, ignoret. Idem est in sententiâ dicente omnem actum verum, etiam naturalem, & de materiâ contingente esse essentialiter verum, ita ut qui mente diceret Turca dormit Turca dormiente, specie diversum actum eliceret ab eo quo is idem diceret Turca non dormiente, cum ille esset verus, hic falsus, idque essentialiter: & tamen cum objecti illius non habeat rationes firmas, sed solum probabiles, actus ille quamvis in se certus, ei tamen, qui illum elicit non est certus, sed relinquit locum dubitationi & formidini.

Magis hoc declaratur ex sententiâ asservente omnem actum verum esse essentialiter verum.

V. *Ut actus reddat intellectum certum de re aliqua, varia requiruntur.*

Dices cum P. Suarez Disp. illâ 6. Sect. 5. num. 12 Actus supernaturalis Fidei secundum nos est certissimus, ergo cum totus uniatu intellectui, dabit ei suum effectum formalem, utpote qui ab entitate illius actus est realiter distinctus. Sed contra: Hoc enim apertè rejici videtur exemplis numero præcedente positis, de humanitate scilicet unitâ Hypostaticè Personæ alicui divinæ, & de actu essentialiter vero.

VI. *Differentia hæc in parte inter actum Fidei & scientiâ.*

Ille ergo actus Fidei, prout est connexio sui cum objecto, communicatur intellectui eo ipso quod ei insit, & denominat intellectum informatum actu, hoc sensu certissimo, seu qui hic & nunc sit necessariò connexus cum objecto: at vero quoad nos non habet actus illam certitudinem, nisi reflexè cognoscatur ut relatus ad principia à quibus procedit, & unde haurit firmitatem. Secus res se habet in actu scientiæ, clarus enim cum sit, intellectus per eum evidenter percipit objectum, sicque eo ipso redditur de illo certus, quod in actu Fidei non contingit propter illius obscuritatem. Hæc tamen certitudo actus Fidei in se, quamvis nobis non semper innotescat, magnam secum affert utilitatem, est enim dispositio ad gratiam, & ad actus supernaturales virtutum eliciendos conducit.

Ad quid deserviat actus Fidei certitudo in se.

VII. *Sine Fides certior visione beatificâ.*

Quæres, Utrum Fides sit certior visione beatificâ? P. Tannerus hic, Disp. 1. quæst. 1. d. 6. num. 179. affirmat visionem beatificam, non quoad evidentiam tantum, sed etiam quoad certitudinem absolutè & simpliciter superare Fidem. Quoad evidentiam facile hoc concesserim, cum Fides omnino non sit evidens; quoad certitudinem verò infallibilitatis præcisè pari inter se videntur passu procedere, cum Deus non minus infallibilis sit in dicendo, quam in clarè rem aliquam manifestando.

VIII. *Dicere possit hæreticus quæ firmi-*

Quæri hic etiam solet, utrum dici possit hæreticum ac quæ firmiter suis erroribus adherere, ac Catholicus adheret veritati. Affirmat P. Arriaga hic, Disp. 3. n. 101. idem docet Sotus lib. 3. de

naturâ & gratiâ, cap. 10. additque, de hoc dubitare, esse puerilem errorem. Imò Molina 1. part. q. 1. a. 5. asserit certitudine, quæ se tenet ex parte subjecti, posse hæreticum certius interdum adherere errori, quam Catholicus adheret veritati, & protervum quævis posse firmiter adherere rei in se dubiæ, quam cordatus & prudens adheret rei certæ. Idem tenet Medina 1. 2. q. 109. art. 2. dub. ultimo, & Vega lib. 16. in Trident. cap. 13. Contrarium nihilominus affirmat Bannez 1. 2. q. 4. art. octavo.

tor adhare- re suis erro- ribus, ac Catholicus veritati.

Quæstio maximâ ex parte est de nomine: quoad modum ergo loquendi mihi placet quod ait P. Tannerus hic, Disp. 1. quæst. 6. dub. 3. n. 59. nempe quantâ constantiâ & certitudine per Fidem Catholicus veritati adheret, tantâ obstinatione & pertinaciâ hæreticos adherere posse & solere falsitati, ita ut, non rationibus tantum, sed nec inflis etiam pœnis à suis erroribus divelli queant.

IX. *Quis hæc in re obferendus loquendi modus.*

SECTIO QUINTA.

Qua ratione ex motivis moraliter tantum certis, assurgere possit intellectus ad assensum firmissimum.

AD hujus intelligentiam quæstionis recolendum breviter, quod supra, initio hujus Disputationis fusè declaravi, certitudinem scilicet actus alicujus esse duplicem, adhesionis, seu ex parte subjecti, & infallibilitatis, quæ in determinatione actus ad veritatem sita est: undecunque demum hæc determinatio proveniat, sive ex intrinsecâ entitate actus; sive à principiis extrinsecis, lumine nimirum & aliis, quæ vel ex naturâ suâ, vel ordinatione divinâ, non nisi ad actum verum concurrere possunt.

I. *Notandâ duplex illa in actu certitudo, adhesionis, & infallibilitatis.*

In eo ergo præsens versatur difficultas; intellectus quippe, potentia rationalis cum sit, rationali modo moveri debet, proportionatèque ad media per quæ ad agendum excitatur. Motiva itaque credibilitatis, cum juxta dicta Disputatione præcedente, non sint metaphysicè, sed moraliter tantum cum rei credendæ veritate connexa, impossibile videtur ut ex rationibus solum probabilibus actus certus, ex mediis, inquam, seu motivis infirmis firmissimum nascatur assensus, nullus quippe effectus excedere potest virtutem suæ causæ.

II. *Difficultas est, quomodo ex motivis tantum probabilibus procedere possit actus certissimus.*

Dicit aliquis, credere se propter Verbum Dei, hoc autem certissimum est, & cum rei quam dicit veritate essentialiter connexum. Sed contra: unde enim tibi constat hoc esse Verbum Dei, seu rem hanc esse à Deo dictam? Si dicas, ob auctoritatem Ecclesiæ: urgeo ulterius, qui enim nosti hanc esse veram Ecclesiam, & organum per quod Deus loquitur, & mytheria nobis revelat? recurrendum tandem est ad motiva credibilitatis; hæc autem quandoquidem cum re, cui attestantur, non sint infallibiliter connexa, non efficiunt certitudinem nisi moralem.

III. *Non sufficit si quis respondet hoc credere propter Verbum Dei.*

Res hæc magnâ ex parte discussa est supra, Disp. 6. dum de resolutione Fidei. Quoad primum ergo, certitudinem scilicet adhesionis Fidei (de adhesionem enim evidentiam, quæ est propria scientiarum, & vel ex penetratione terminorum, ut in primis principiis contingit, vel ex præmissis,

IV. *Vnde assurgat intellectus ad certitudinem adhesionis Fidei.*

TOM. II.

Adhesio Fidei ex imperio voluntatis est firmissima.

præmissis claris & evidentibus recto ordine dispositis habetur, hic non est sermo) provenit hæc certitudo ex electione voluntatis, cui dum intellectus rationes aliquas seu motiva proponit, ob quæ prudenter assentiri potest is, cui proponuntur, imperat voluntas liberè assensum, eumque multo firmiorem, quàm motiva exigant, eâ siquidem certitudine ac firmitate objecto proposito adhæret, ut ne levissimam quidem circa illud dubitationem deliberatè admittat. Imò ipsa etiam prima principia limitantur interdum & corriguntur, si quando Fidei, seu rei quæ creditur, videantur contraria: qua de re multa dicta sunt supra, sect. 2. & 3. quæ hic non censo repetenda.

V. Declaratur quo pacto voluntas moveat intellectum ad firmum assensum Fidei.

Si autem ulterius quis scire cupiat, quo pacto hoc præstet voluntas; certum in primis est non id eam facere, vim aliquam aut energiam motivis credibilitatis seu rationibus, quibus intellectus ad credendum inducitur, addendo, sed stantibus iisdem planè motivis, pro illa quam in intellectum habet potestate, ut in Philosophiâ fusiùs declaravi, efficere potest ut multo firmiorem hic & nunc rei alicui quis præbeat assensum quàm pro ratione motivorum. Ad hoc verò efficiendum, præter supra posita motiva, rationes etiam quædam præctica accedunt, ut quod hinc æternæ felicitatis securitas pendeat, quod hoc postulet objecti dignitas, reverentiæque dictioni divinæ debita, ut nimirum quando tanta est probabilitas Deum loqui, submittamus iudicium, & intellectum captivemus in obsequium Fidei.

VI. Vbi nulla est ratio assentiendi, non potest voluntas cogere intellectum.

Neque hoc impossibile cuiquam, aut mirum videri debet, cum hæretici, ut dictum est, ex motivis multo sine omni comparatione levioribus, temerè quidem, ita tamen in suis erroribus fixi ac firmi sint, ut nullo pacto ab iis dimoveri queant. Ubi tamen nulla omnino apparet ratio assentiendi, probabilius existimo non posse voluntatem cogere intellectum ad assensum, sicut efficere non potest ut quis iudicet *astra esse parva, vel etiam esse imparia*: at verò ubi sunt rationes graves, quamvis ad firmissimum huiuscemodi assen-

sum non planè sufficientes, potest voluntas motivorum inefficaciam suo imperio supplere, modo num. præcedente explicato. Et per hæc patet ad rationem dubitandi numero secundo propositam.

Quoad certitudinem infallibilitatis actus Fidei, res mihi videtur declaratu multo facilior. Hæc itaque certitudo, seu infallibilitas, vel provenire potest ab ipsâ intrinsicâ entitate actus, quem, supernaturalis cum sit, volunt aliqui esse essentialiter & verum ex se, & certum, de quo postea. Deinde certitudinem infallibilitatis habet actus ille, qui ab eiusmodi principio procedit, quod ita ad verum est determinatum, ut ad falsum tendere nullo pacto possit, quale, ut jam diximus, est lumen illud peculiare, quod Deus ad actum Fidei eliciendum specialiter infundit, quando objectum verè est revelatum, & prudentia dicitur esse credendum, dicique solet lumen *supernaturalis excitationis*, per quod cum Deus singulari quodam modo hominem ad rem aliquam credendam moveat, si actus ex hoc lumine elicitus, foret falsus, Deus esset auctor falsi.

Infallibilitatem insuper haurit actus ex motivis credibilitatis, non præcisè, cum iis secundum se sumptis falsum subesse possit, ut Disputatione præcedente ostensum est, sed ut subsunt peculiari providentiæ divinæ, quæ ad verum solummodo testandum de facto ordinavit. Actus ergo, qui ex his principiis procedit, certus est & infallibilis, quamvis illi, qui hunc actum elicit, ejus infallibilitas non semper sit comperta, ut Sectione præcedente fusè declaratum est, dum de certitudine actus Fidei in se & quoad nos: & præter ibi dicta, ei hoc contingeret, quicum Deus statuisset ad actus tantum veros concurrere, ipso nihilominus hoc Dei decretum ignorante, hujus actus omnes, etiam naturales, forent certissimi, eorum tamen certitudo in plurimis ei non innotesceret. Videantur dicta hac de re loco proxime citato. Omnes autem actus Fidei in se sunt in certitudine æquales.

VII. Vide procedat certitudo infallibilitatis in actu Fidei.

Prima ratio infallibilitatis in actu Fidei reperta.

VIII. Altera ratio infallibilitatis actus Fidei.

Actus scilicet est infallibilis, quamvis ejus infallibilitas non cognoscatur.

